

DOI: 10.32347/2076-815x.2024.86.27-40

УДК 711.4 (477) «20»

Гнесь Ю.І.,
yurii.i.hnes@lpnu.ua, ORCID: 0009-0003-5555-8693,
Національний університет «Львівська політехніка»

ГЕНЕЗА РЕКРЕАЦІЙНИХ ПОСЕЛЕНЬ В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ У XXI ст.

Розглядаються питання виникнення і спонтанної еволюції нового виду для регіону Українських Карпат рекреаційних об'єктів – мультиформатних рекреаційних поселень, що поєднують приватно-орендний тип житлових одиниць з їх частковим функціонуванням в іпостасі орендного рекреаційного житла в структурі управляючої компанії. Особлива увага приділена чинникам, які спонукали прискорений розвиток цих поселень: інтереси великого бізнесу і місцевих підприємців, пандемія Covid 19, безвізовий режим з заможними країнами, війна, ріст популярності заміського відпочинку в екологічно чистих та благополучних і привабливих регіонах країни.

Ключові слова: рекреація; Українські Карпати; поселення; містобудівні чинники.

Постановка проблеми

Сучасні умови життя людини тісно пов'язані з значним підвищенням ролі рекреації (від лат. *recreatio* - відновлення, франц. *-recreations-* розвага, відпочинок, зміна дії). Особливо важливе значення рекреація набуває в результаті комплексного впливу на людину наслідків науково-технічного прогресу, інформаційного перенасичення, інтенсивності та динаміки сучасного життя, глобальної урбанізації, кліматичних змін, погіршення чи навіть деградації природного середовища із-за неконтрольованої індустріальної діяльності людини, різноманітних катаклізмів, війн, пандемій і т.п. З іншого боку, в розвинутих країнах з ростом благополуччя і фінансових можливостей загострюється увага до всебічного розвитку особи, в тому числі – до потреб людини у різноманітному і комфортному відпочинку. Відтак зростають потреби в рекреації, зумовлені її широкою популяризацією. Можна навіть стверджувати, що існує певна мода на цікавий неповторний відпочинок, який подекуди стає навіть елементом престижності. Цьому допомагає і науково-технічний прогрес, який сприяє збільшенню кількості людей у світі, що можуть дозволити собі якісний відпочинок.

Для задоволення потреб у рекреації слугують різноманітні види курортів, потужна туристична галузь, міська мережа об'єктів відпочинку та розваг Тому

не дивно, що сфера рекреації є дуже прибутковою галуззю для індустрії бізнесу, сприятливим полем для вигідних фінансових інвестицій. Відповідно вона не обділена увагою і з боку науковців, у тому числі - спеціалістів з архітектури та містобудування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Методологічні основи формування курортно-рекреаційних систем в Україні висвітлено багатьма авторами, зокрема: рекреаційно-туристичні дестинації розглянуто працями Божук Т.І. (Божук Т.І., 2014), Матвіїв О.Ю. (Матвіїв О.Ю., 2012), Панченко Т.Ф. (Панченко Т.Ф., 2009, 2015), Шулика В.В. (Шулик В.В., 2012). Містобудівним основам просторового планування гірських рекреаційних територій (на прикладі Українських Карпат) присвячена праця Шульги Г.М. (Шульга Г.М., 2017). Особливості формування архітектурно-планувальної структури екопоселень опрацьовано працею Благовестової О. О. (Благовестова О.О., 2020). Принципи формування архітектурного середовища придорожніх туристичних комплексів в Україні досліджувала Фоменко О. В. (Фоменко Н.В., 2007). Композиційні основи ландшафтно-просторової організації гірськолижних комплексів (на прикладі українських Карпат) висвітлено у роботі Онуфрів Я.О., (Онуфрів Я.О., 2017). Методологічні основи сталого розвитку еколого містобудівних систем опрацьовано Устіною І.І. (Устінова І.І. Айлікова Г.В., 2019). Історичні аспекти формування міських поселень рекреаційного профілю в Українських Карпатах, передумов історичного та еволюційного розвитку, висвітлено у праці Жирак Р.М, (Жирак, 2019). Архітектурну організацію об'єктів сучасної рекреації у Карпатському регіоні України досліджено Смадичем І.П. (Смадич І.П., 2016). Питанням архітектурно-планувального вирішення дерев'яних рекреаційних об'єктів Карпатського регіону присвячена наукова праця А. І. Савчука (Савчук А.І. 2016); вплив етнографічних чинників на архітектурну організацію рекреаційного простору Гуцульщини (на прикладі Косівського, Верховинського та Надвірнянського районів Івано-Франківської області) розглянуто Юрчишин Г.М. (Юрчишин Г.М., 2006). А також інші наукові спрямування цієї тематики представлені багатьма іншими галузями науки та науковцями.

Та не зважаючи на такий досить широкий спектр наукових досліджень у сфері формування рекреаційних систем та їх елементів, поза увагою архітекторів-науковців досі залишається перспективний напрям, який відносно недавно зародився в Українських Карпатах і наразі, хоч і хаотично, безсистемно, але швидко і динамічно розвивається. Це проблематика формування нового виду рекреаційних об'єктів – мультиформатних рекреаційних поселень, що поєднують приватно-орендний тип житлових одиниць з їх частковим

функціонуванням, в іпостасі орендного рекреаційного житла у структурі управляючої компанії.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю виявлення чинників впливу на розвиток рекреаційних поселень в Українських Карпатах.

Метою даного дослідження є спроба виявити та прослідкувати процес зародження, становлення та подальшої еволюції нового типу рекреаційних об'єктів в Українських Карпатах - мультиформатних рекреаційних поселень.

Об'єкт дослідження - рекреаційні поселення в Українських Карпатах протягом першої чверті ХХІ ст.

Методика дослідження – натурні обстеження, авторське проектування рекреаційних поселень (індивідуальні житлові будинки, зблоковані таунхаузи, невеликі апарт-готелі, життєзабезпечувальні будівлі, відпочинково-розважальна інфраструктура) у гірській місцевості Івано-Франківщини та Львівщини.

Виклад основного матеріалу.

В кінці ХХ ст. великий бізнес в Україні зрозумів перспективність освоєння рекреаційного потенціалу Українських Карпат. Саме на початку двохтисячних років доволі значні інвестиції були спрямовані на створення відпочинково-рекреаційного комплексу Буковель. Це різко підвищило попит на нерухомість у даному регіоні. Мешканці маленького села Поляниця, та інших оточуючих сіл, досить швидко зрозуміли переваги та перспективність володіння землею чи іншою нерухомістю. За першої ліпшої нагоди, перші мешканці продавали свої паї можливим клієнтам з інших міст України. Деякі обережніші власники притримували свої ділянки, очікуючи на ще більший ріст цін і привабливіші пропозиції. Треті взагалі розпочали здавати свою нерухомість у зимовий період туристам та любителям лижного відпочинку. На зароблені кошти пробували реконструювати, добудувувати, розвивати своє обійстя «під туриста» (рис 1).

Рис.1. с. Поляниця. Панорама забудови. (Фото автора 2019 р.)

◀ Рис.2. Приватна садиба з функцією рекреації. м. Яремче. (Кут вул. Підскельної і вул. Свободи)

Інтенсивний розвиток курорту Буковель, оточуючої інфраструктури, рекреаційно-туристичної галузі загалом стрімко розвивався і житловий фонд навколишніх сіл та містечок. Зазвичай на самому початку ХХІ ст. це була хаотична, самовільна стихійна забудова, практично без

архітектурно цікавих проектів та ідей. Досить часто ця забудова зводилась з усіма можливими і неможливими порушеннями норм і правил містобудування. Також тривалий час оточуючі Буковель села та містечка орієнтувались в основному на зимовий сезон. Саме взимку до них приїжджала основна маса туристів та відпочиваючих. В інший час власники садиб та готелів, ресторанів, кафе та інших закладів активно розбудовували свою інфраструктуру, готуючись до чергового зимового високого сезону (рис 2,3).

Рис.3. м. Яремче, вул. Підскельна. Приватні садиби. (фото автора 2010 р.)

Проте, після окупації Росією Криму у 2014 році, населення України зіткнулось із проблемою браку локацій для фінансово доступного літнього відпочинку та оздоровлення. Саме у цей час значна кількість людей відкрила для себе Карпатський регіон як рекреацію і відпочинок не лише взимку, а й у літній чи весняно-осінній період. Це призвело до нового будівельного буму в регіоні,

перепрофілюванню багатьох закладів з моносезонних у заклади круглорічної дії. Вже в перший рік після анексії Криму, літній сезон відпочинку в горах, став таким же масовим і багатолюдним як зимовий.

Рис.4. с. Яблуниця. гот. «Charlton Estate. (фото автора 2020 р.)

Рис. 5. с. Поляниця. Котеджний комплекс «Westhills» (фото автора 2020 р.)

Рис.6. с. Яблуниця. гот. «Charlton Estate». [16]

Рис. 7. с. Поляниця. гот. «Альтаір» (фото автора 2012 р.)

Слід відмітити, що в архітектурно-побутовому плані регіон був абсолютно не готовий до такого розвитку подій та ажіотажу серед туристів. Та винахідливі газди і власники садиб одразу ж перепрофілювались і, вже на другий рік, активно зустрічали гостей у літній період. Ті, хто мав на власній ділянці вільну від забудови територію, зводили на ній вже не тільки додаткове житло чи корпус, а такі дивакуваті для гірської місцевості опції відпочинку як чан, басейн, спортмайданчик, дитячий ігровий майданчик, тераси для засмагання, спа процедур, навіть рукотворні водойми з міні-пляжною зоною і водними атракціонами, тощо (рис 4-8). Як наслідок, у наступні роки літній сезон відпочинку в горах став давати більше прибутків, ніж зимовий сезон.

Рис.8. с. Яблуниця. готель «Ego hotel» [17]

Наступний поштовх до підвищеної популяризації заміського життя спричинила світова пандемія Covid 19. Практично всі жителі великих і невеликих міст України, хто мав якусь нерухомість за містом чи в селі, згадали про неї, не зважаючи на її стан і якість. Тоді здавалось, що можна перечекати там якийсь час, до того як пандемія піде на спад. Багато людей, котрі виїжджали на такі заміські ділянки, дачі, поселення, тощо, і перебуваючи там якийсь час, часто розпочинали певну реновацію чи пристосування такого помешкання для більш комфортного проживання. Ті ж, хто були в когось у гостях чи орендували подібне житло, задумались про купівлю чи будівництво чогось свого схожого. Бо це не тільки максимально захищений від будь-якої пандемії чи техногенних викликів прихисток, але і комфортний заміський відпочинок на вихідні чи літні канікули для дітей в екологічно благополучному середовищі. Це також і урізноманітнення дозвілля після буднів у великому місті. Зрештою, це вигідне капіталовкладення.

Чергового економічного поштовху туристично-рекреаційній галузі Карпатського регіону і всій його інфраструктурі надало підписання Україною у січні 2021 року безвізового режиму з такими країнами як Саудівська Аравія, Кувейт, Оман та Бахрейн. Закрита в той час на карантин Європа і відкрита Україна, плюс відкриття цілого ряду лоукостів у країни Перської затоки спричинили появу в Україні, і в Карпатах зокрема, величезної кількості туристів з арабського світу (рис. 9).

Великого напливу туристів зазнали ті регіони країни, які мали добре розвинену готельно-рекреаційну мережу і гарну інфраструктуру. Гостей зі сходу

приваблювали м'який і досить вологий клімат гір, автентика, ремесла і ритуали карпатського етносу, різноманітна і цікава їм кухня, дешевизна, шопінг у містах. Такий туристичний бум носіїв східної культури, звичаїв та правил, звісно вплинув і на готельно-рекреаційну інфраструктуру Карпатського регіону, його сервіс, заклади ресторації, наявність певних опцій у житлових номерах готелів чи садибах, склад номерного фонду, умеблювання самих номерів, сан-вузлів тощо. В той час досить активно трансформувалась і підлаштовувалась під «нового туриста» і ресторанна галузь краю.

◀ Рис. 9. Туристи з арабських країн на схилах Буковелю [18].

Приблизно в цей же час проектно-будівельний бізнес України звернув увагу також і на потенційні можливості Карпат, стосовно влаштування

спортивно-рекреаційних комплексів. Ці комплекси орієнтовані також на потреби відвідувачів із південних країн, з особливо із спекотним кліматом, для відновлення і тренування команд ігрових видів спорту у літні місяці року. Хоча даний напрям для Карпат знаходиться ще в зародковому стані, досвід скандинавських країн у цьому питанні обіцяє дуже непогані перспективи розвитку краю.

Широкомасштабне вторгнення Росії у лютому 2022 року не лише завдало і продовжує завдавати непоправних втрат країні і рекреаційно-туристичній галузі зокрема. Навіть для географічно віддаленого від війни західного регіону постало питання, чи варто взагалі розвивати туристично-рекреаційну інфраструктуру, поки триває війна. Проте, ті власники садиб та готелів, які залишились в Україні та приймають і приймають досі тисячі біженців зі сходу і півдня зрозуміли, що їхня туристична інфраструктура критично необхідна і дуже важлива навіть під час війни.

З огляду на сучасні виклики населенню України – катастрофи війни, тривоги під час обстрілів, пандемії, постійно напружене тривожне життя людей у великих містах, практична неможливість виїхати за кордон навіть на короткий відпочинок великій кількості населення країни - все це щораз більше звертає увагу людей на Карпатський регіон України як рекреацію і відпочинок.

Під час війни багато хто відкрив для себе Карпати, як відносно безпечний регіон. У горах набагато рідше оголошуються тривоги та практично не буває прильотів. Саме ці чинники спонукали більшість населення України до думки

про відпочинок саме у Карпатах. Спокійно виспатися і хоча б на якийсь час позбутися постійного стресу та тривоги, відпочити та перезавантажитись - це одна з основних причин відвідання українцями своїх Карпат у 2022-2024 роках.

Люди, котрі відпочивали чи вимушено проживали якийсь певний час у тиші Карпатського регіону, в унікальному природному середовищі, безумовно закохуються у даний регіон. Не дивно, що у багатьох з них виникає бажання придбати схожу нерухомість у віддалених від агресора і, водночас, екологічно благополучних районах країни. Адже купівля квартири чи дачі у містечку західної України не дає гарантії стійкої безпеки від обстрілів. Не має таких гарантій і у гірській місцевості, але дана інвестиція вже носить не лише безпековий характер, а й відпочинково-рекреаційний.

Проте придбання нерухомості лише для свого короткочасного перебування чи відпочинку, не є дуже вдалою інвестицією, з огляду на психологічні перестороги та побутові проблеми експлуатації такого житла. Це і проблеми поточного ремонту, і обслуговування, часто ускладнена логістика забезпечення енергоресурсами для життєдіяльності будівлі, і практично відсутній нагляд за такою власністю формують у громадян стійкі аргументи проти придбання нерухомості у горах.

Рис.10. Рекреаційне поселення «Skogur» 1 черга (автори проекту Ю. Гнесь, Ю. Бондаренко, І. Шило. Фото О. Авдєєнко 2021 р.)

Якщо ж у людей є фінансова спроможність придбати житло у гірському регіоні і потенційному власнику не хочеться займатись усіма побутовими проблемами у життєдіяльності будинку - то є можливість придбання його у рекреаційних поселеннях.

Це певні території об'єднані в одне рекреаційне поселення зі своєю житловою, пішохідною, транспортною, інженерною та відпочинковою та іншими інфраструктурами. Мова йде не про відпочинкові бази відпочинку і рекреації, курорти, а про приватні садиби рекреації, апарт-готелі, невеличкі котеджні містечка, цілі рекреаційні поселення з розвинуеною внутрішньою інфраструктурою (рис.10-13). Такий тип рекреаційних поселень з'явилися відносно недавно на теренах Європи, але впевнено завойовує і наш ринок.

Рис.13. Рекреаційно-котеджне поселення «Goga» біля с. Тухля Львівської обл. (автор проекту Гнесь Ю.)

Висновки

1. В Українських Карпатах у першій чверті ХХІ ст. постав і стихійно розвивається новий формат рекреаційних об'єктів - мультиформатні рекреаційні поселення, що поєднують приватно-орендний тип житлових одиниць з їх частковим функціонуванням в іпостасі орендного рекреаційного житла в структурі управляючої компанії.

2. Даний формат рекреаційних об'єктів досі не введено в науковий обіг, він поки що не знайшов належного відображення в науковій літературі.

3. Хаотичне безсистемне спорудження рекреаційних поселень може нести собі певну загрозу для унікальної природи Карпат, а також таїть в собі небезпеку дороговартісних помилкових рішень.

4. Наразі накопичено значний емпіричний досвід щодо проектування, будівництва та експлуатації рекреаційних поселень в Українських Карпатах. Обсяг цього матеріалу достатній для наукового опрацювання з метою вироблення рекомендацій щодо стратегії їхнього системного, екологічно збалансованого впровадження та проектування.

5. Першочерговий етап наступного дослідження рекреаційних поселень вбачається в натурному обстеженні збудованих об'єктів з метою їхньої систематизації та виявлення актуальних проблем їхньої експлуатації.

Література

1. Божук Т.І. (2014). Рекреаційно-туристичні дестинації: теорія, методологія, практика: *монографія*. Львів: Український бестселер. 400 с.

2. Благовестова О.О. (2020). Принципи формування архітектурно-планувальної структури екопоселень: Авт. дис. на здобуття канд. арх.: 18.00.01. Харківський Національний університет будівництва та архітектури: Х. 21 с.

3. Європейська ландшафтна конвенція - Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ № 176 від 20.10.2000, ратифікація документу № 994_154 від 07.09. 2005, [чинний від 01.07.2006]. – Верховна Рада України, 2006. https://zakononline.com.ua/documents/show/211133__211198

4. Жирак Р.М (2019). Просторова організація малих поселень рекреаційного профілю Українських Карпат. Історичний аспект. Містобудування та територіальне. КНУБА, Київ. 2019. Вип.71. С.170–186. DOI: <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2019.71.170-186>.

5. Матіїв О.Ю. (2012). Вплив туристично-рекреаційної діяльності на природні комплекси курортного селища Славське та його околиць / О. Ю. Матіїв, І. М. Рожко // *Вісник Львівського університету*. Серія: Міжнародні відносини: [зб. наук. пр.] / Львів. нац. ун-т ім. І. - Львів, Вип. 29, ч. 2. - С. 204-210.

6. Онуфрив Я.О., (2017). Композиційні основи ландшафтно-просторової організації гірськолижних комплексів (на прикладі Українських Карпат). Дис. канд. арх.18.00.01. Національний університет «Львівська політехніка». Львів. - 308с.

7. Панченко Т.Ф., (2015). Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій. *Монографія*. Логос, Київ. – 176 с.

8. Панченко Т.Ф. (2009). Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура . *Монографія*. – К: Логос. – 176 с.

9. Савчук А.І. (2016). Передумови розвитку рекреаційної галузі в Карпатському регіоні в ХІХ - першій половині ХХ ст. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*: наук.-техн. зб. КНУБА. – Київ. Вип. 42. - С. 209-219.
10. Смадич, І.П. (2016). Архітектурна організація об'єктів сучасної рекреації у Карпатському регіоні України. Дис. канд. арх., 18.00.01. Національний університет «Львівська політехніка». Львів. - 304 с.
11. Устінова, І.І., Айлікова, Г.В., (2019). Ландшафтне планування як екологічна основа територіального планування. *Містобудування та територіальне планування*. КНУБА, Київ. 2019. Вип.70. С. 574-588. DOI: <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2019.70.574-588>
12. Фоменко Н. (2007). Наукові основи вивчення територіальної рекреаційної системи // Рекреаційні ресурси та курортологія: *навч. посіб. для М-во освіти і науки України, Ін-т менеджменту та економіки*. "Галицька академія". - Київ,. – С. 42–54.
13. Шулик В.В. (2012), Використання міждисциплінарного підходу як основи моделювання структури і функції рекреаційних систем. *Економіка і регіон*. НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Випуск 6, С. 55-60.
14. Шульга Г.М. (2017), Імітаційні планувально-просторові моделі гірських рекреаційних територій (огляд). *Сучасні проблеми архітектури і містобудування*, 49, с. 374-379
15. Юрчишин, Г.М. (2006) Дослідження ландшафтно-просторової організації рекреаційної системи Прикарпатської Гуцульщини. *Містобудування та територіальне планування*. К.: КНУБА. Вип.23. С. 365-369
16. Charlton Estate. Yaremcha, Яблуниця 960 м над Рівнем моря. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=865551842238926&set=pcb.865551922238918> [Дата звернення 27.02.2024]
17. Ego Hotel. Буковель с. Яблуниця 21. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.booking.com/hotel/ua/ego.ru.html?label=gen173nr> [Дата звернення 2.03.2024]
18. Араби у Карпатах: новий туристичний тренд вже приніс Україні 40 мільйонів доларів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://24tv.ua/business/arabi-karpatah-noviy-trend-prinis-ukrayini-40-ukrayina-novini_n1720120 [Дата звернення 3.03.2024]

Postgraduate **Yuriy Hnes**,
Lviv Polytechnic National University, Lviv

GENESIS OF RECREATIONAL SETTLEMENTS IN THE UKRAINIAN CARPATHIANS IN THE 21ST CENTURY

The article examines the phenomena of the emergence and spontaneous evolution of a new type of recreational facilities for the Ukrainian Carpathians region – multi-format recreational settlements that combine private rental residential units with their partial functioning, in the form of rental recreational housing, in the structure of a management company. The prerequisite for the emergence of this type of recreational facilities was the construction of a large ski complex in Bukovel. Accommodation in this complex offered both traditional hotels and comfortable single-family cottages. And these cottages turned out to be the most popular among vacationers and it were they that became a clear example for residents of surrounding villages and towns, who quickly adapted their own surroundings “for tourists.”

After Russia's occupation of Crimea in 2014, a significant number of the Ukrainian population redirected their holidays to the Carpathian region. The summer holiday season in the mountains has become as widespread and crowded as the winter season. Consequently, recreational facilities in the Ukrainian Carpathians over the course of 1-2 years were transformed from single-season to year-round establishments, and the summer season surpassed the traditional winter season in terms of profitability.

The global Covid 19 pandemic with strict long-term quarantine, psychological stress, and total remote work became the next strong impetus for popularizing the idea of owning a single-family cottage in the environmentally friendly, safe Carpathians. At that time, quarantined Europe and open Ukraine, a visa-free regime and the opening of a number of low-cost airlines to the Gulf countries also resulted in the appearance of a huge number of tourists from the Arab world in the Carpathians. The desire to own a single-family cottage in the Carpathians grew stronger after the large-scale Russian invasion in February 2022, as all the delights of the Carpathians added to the feeling of safety from bombings and missile attacks. The response to this demand was the offer of private estates, apart-hotels, small cottage communities, and entire recreational settlements with developed internal infrastructure. The owner of such a building in a recreational settlement can live in it all the time. However, during absence, the management company of a recreational settlement has the right to rent out its building to third parties under the terms of a preliminary agreement with its owner. Thus, this property passively generates income for the owner during the period when he and his family are in another place. Technical issues of maintaining or repairing a building, providing energy resources, developing the territory, landscaping, etc. provided by the

management company. Taking this into account, investing capital in exactly this type of real estate in the Ukrainian Carpathians is quite promising and relevant in our time.

Key words: recreation, the Ukrainian Carpathians, settlements, urban planning factors.

REFERENCES

1. Bozhuk T.I. (2014). Recreational and tourist destinations: teoriya, metodologiya, praktika: *Monografiya*. Lviv: Ukrayinskij bestseler. 400 s. {in Ukrainian}
2. Blagovestova O.O. (2020). Principles of the formation of the architectural and planning structure of ecovillages. - *Manuscript copyright: thesis in Architecture in speciality 18.00.01 – Theory of architecture, restoration of architectural monuments.* – Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture, MES of Ukraine, Kharkiv: H. 21 s. {in Ukrainian}
3. Yevropejska landshaftna konvenciya - Rada Yevropi; Konvenciya, Mizhnarodnij dokument № 176 vid 20.10.2000, ratifikaciya dokumentu № 994_154 vid 07.09. 2005, [chinnij vid 01.07.2006]. – Verhovna Rada Ukrayini, 2006. https://zakononline.com.ua/documents/show/211133__211198 {in Ukrainian}
4. Zhyrak R.M. (2019). Prostorova orhanizatsiia malykh poselen rekreatsiinoho profilu Ukrainskykh Karpat. Istorychnyi aspekt. *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia.* -2019. -Vyp. 71. -S.170 -186. DOI: <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2019.71.170-186>. {in Ukrainian}
5. Matiiv O., Rozhko I. (2012). Impact touristic and recreational activities on natural complexes of Slavske resort village and its surroundings. *Visnyk of the Lviv University. Series International Relations.. Issue 29. Part 2. P. 204–210.* {in Ukrainian}
6. Onufriv Ya.O.,(2017). Kompozicijni osnovi landshaftno-prostorovoyi organizaciyi girskolizhnih kompleksiv (na priklyadi Ukrayinskih Karpat). Dis. kand. arh. *Nacionalnij universitet «Lvivska politehnika»*. Lviv.-308s. {in Ukrainian}
7. Panchenko T.F., (2015). Landshaftno-rekreacijne planuvannya prirodno-zapovidnih teritorij. *Monografiya. Logos, Kiyiv.* – 176 s. {in Ukrainian}.
8. Panchenko T.F. (2009). Tourist environment: architecture, nature, infrastructure *Monografiya.* – K: Logos. – 176 s. {in Ukrainian}
9. Savchuk A.I. (2016). Peredumovi rozvitku rekreacijnoyi galuzi v Karpatskomu regioni v HIIH - pershij polovini HH st. *Suchasni problemi arhitekturi ta mistobuduvannya: nauk.-tehn. zb. KNUBA.* – Kiyiv. Vip. 42. - S. 209-219. {in Ukrainian}
10. Smadych. I.P. Architectural organization of modern recreations facilities in the Carpathian region of Ukraine – spatial organization of small settlements of the

recreational profile of the ukrainian carpathians. historical aspect. Dis. kand. arh., *Nacionalnij universitet «Lvivska politehnika»*. Lviv. - 304 s. {in Ukrainian}

11. Ustinova, I. I., Ajlikova, G. V., (2019). Landshaftne planuvannya yak ekologichna osnova teritorialnogo planuvannya. *Mistobuduvannya ta teritorialne planuvannya*. KNUBA, Kiyiv. 2019. Vip.70. S. 574-588.

DOI: <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2019.70.574-588> {in Ukrainian}

12. Fomenko N.V. (2007). Scientific bases of the study of the territorial recreation system *Recreational resources and resort science:navch. posib. dlya M-vo osviti i nauki Ukrayini, In-t menedzhmentu ta ekonomiki. "Galicka akademiya". - Kiyiv., – S. 42–54. {in Ukrainian}*

13. Shulik, V.V. (2012), *Vikoristannya mizhdisciplinarnogo pidhodu yak osnovi modelyuvannya strukturi i funkciyi rekreacijnih sistem. Ekonomika i region. NU «Poltavska politehnika imeni Yuriya Kondratyuka», Vipusk 6, S. 55-60. {in Ukrainian}*

14. Shulga G.M. (2017), *Imitacijni planovalno-prostorovi modeli girskih rekreacijnih teritorij (oglyad). Suchasni problemi arhitekturi i mistobuduvannya, 49, s. 374-379. {in Ukrainian}*

15. Yurchishin, G.M. (2006)*Doslidzhennya landshaftno-prostorovoyi organizaciyi rekreacijnoyi sistemi Prikarpatiskoyi Guculshini. Mistobuduvannya ta teritorialne planuvannya. K.: KNUBA. Vip.23. S. 365-369. {in Ukrainian}*.

16. Charlton Estate. Yaremcha, Yablunicya 960 m nad Rivnem morya. [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu <https://www.facebook.com/photo/?fbid=865551842238926&set=pcb.865551922238918> [data zvernennya 27.02.2024] {in Ukrainian}

17. Ego Hotel. Bukovel s. Yablunicya 21. [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <https://www.booking.com/hotel/ua/ego.ru.html?label=gen173nr> [data zvernennya 2.03.2024] {in Ukrainian}

18. Arabi u Karpatah: novij turistichnij trend vzhe prinis Ukrayini 40 milioniv dolariv. [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: https://24tv.ua/business/arabi-karpatah-noviy-trend-prinis-ukrayini-40-ukrayina-novini_n1720120 [Data zvernennya 3.03.2024] {in Ukrainian}